შაბათი, 30 ღვინ. № 44 – 1915

ფასი 10 კ.

წლიურად 5 მ., ნახ. წ. 3 მ., 1 თვ. 40 კაპ. ცალკე ნომერი 10 კ.-ხელის-მოწერა მიიღება „სარაპან"ის სტამბაში. მისამართი: Тифлисъ Ред. „Театри да Цховреба" І. Имедашвили

გზა

შენ ყაყაჩოს წითელ წვენით მე ტუჩები შემიღებე,
და გაკვირდი, რომ შენს ალერსს მე დუმილით შევეგებე.
გახსოვს, მკითხე: „რად გაჩუმდი?" და ბავშვურად შემომკინე?
მე უსიტყვო ჩემი ბაგე შენს ლოყაზე მივაძინე.

გაწვლო ჟამმა. ჩვენს სიყვარულს გაზაფხულმა ულალატა.
მარტო დავრჩით. შავმა ბედმა ტანჯვის ცრემლი მოგვიმატა.
შენ მკითხე: „მითხარ, ღმერთმა ასე რისთვის გაგვიმეტა?"
ჩემმა ბაგემ შენი ბაგე მაშინ კოცნით გამოჭეტა.

დრომ იმედი დაგვიჩრდილა და ღრუბელმა ცა დაბნელა,
დაგვეკარგა შუქი მზისა, გულში იქვე შეგვეპარა.
შენ კვლავ მკითხე: „ცის ლურჯ კიდეს ვინ მოასხა შავი რიდე?"
მე პასუხი ვერ ვიპოვე და ალერსით დაგამშვიდე.

ჩვენ ვიბრძოდით. მაგრამ ბრძოლას ალარ უჩნდა დასასრული,
წინ ზღვასავით ირხეოდა გზა, ცის საზღვარს გარდასული,
კვლავად მკითხე: „სანამ ვივლით? სანამ ვივლით ტანჯვის გზაზე?"
მე დავჩუმდი... და პასუხი ვერ მომეცი ამ კითხვაზე.

დადგა ჟამი. ღრუბლის გროვამ გაიარა ელვა-ჭექით,
და ცხოვრებით მოქანცულნი სასაფლაოს მივადექით...
ვინ მოსულა აქ, ნეტავი, კმაყოფილი თავის ბედით?!.
მეგობარო! რად გაჩუმდი? რად არ მკითხავ სად მოვედით?..

ს. აბაშელი

სოფ. ზაქ. მგალობლიშვილი

(იხ. ამავე ნომერში წერილი 5 გვ.)

მორიგი მეთაური „ROSMARIO BERI — ИЗЕТИ ЕРИ" ვერ იბეჭდება

ახალი რეალიზმი სახიობაში

(პაროლი შეცვლის კრიტიკული წერილებიდან)

ძღვნად მსახ. ალ. ყალაბეგიშვილს

სასცენო ხელოვნება, ძველი სახიობა დღეს დრამა კრიზისს განიცდის. ეკრულ წოდებული განახლებული სულა ეველგან შეიჭრა და ძველი დირებულების შესაფერისად კადაფასების შეულგ. ტრადიციული სახიობა, ძველი ხელოვნება და ახალი რეალისტური, ერთი მეორეს ეკიხება, ერთი მეორეს ებრძვის და ჩ ენოვის ცხადი ხდება შემდეგი მოვდენა: კარეგნული დრამა, რომელიც მხოლოდ დრამის ამა თუ იმ გმირის არა სულიერი კანცდით კამოისახებოდა და გმირი დრამატიულ მდგომარეობაშდის მიგვყვდა, მარცხდება. დღეს მის ადგილს იჭერს გმირის სულიერი მდგომარეობა მსახიობის ხელოვნებაშიც უმთავრესად ეს სულიერი კანცდის თანდათანობითი ზრდა საეურადღებო.

ბოლონელ დრამატურგ-კრიტიკოსის შეიბა. შეგსკის აზრით წინანდელი დრამა იბსენამდის, ეგო კარეგნული დრამა. ის, რაც იწვევდა დრამატიულ კონფლიქტებს, ხდებოდა მხოლოდ კარეგნულად, და ეს იეო არა ბუნებრივი ძალა, რომელიც იწვევდა გმირის კანსაზღვრულ მოქმედებას. დრამა ხდებოდა მხოლოდ გმირის კარშემოდ მაეურებელი ვერ განიცდიდა, რა ხდებოდა თითონ მსახიობ-გმირის სულში. კარეგნული ფაქტორები აეენებდენ მსახიობს დრამატიულ მდგომარეობაში; ეს იეო მიზეზი, რომ მსახიობი მოქმეოდა ისეთ კარეშოებაში, სადაც ეაზრად ენდა ექნია ხელები და ფეხები და ტრუ კაბერად მაზით კაქცეულ-კამოქ-ეულიეო სცენაზე. ძველი დრამის მსახიობს ძალუნებურად ძალერი ხასა ენდა კეესა თავის დამოკიდებულებასა და კარეგნულ ფაქტორებს შორის. კარეგნულ ფაქტორებთან დამოკიდებულებაა იეო ძალიან ვიწრო და შეზღუდული. წინანდელ დრამაში მსახიობის ემოთიერესი სიზრუნავი შედარებით ადვილი იეო: ისეთ კრძნობებს, როგორიც არის სიეყვარული, სიძულვილი, შურისძიება, ადშფოთება და სხვა,— რაც უფრო ხმა მაღლა გამოჭსტაედა ამ კრძნობებს, რაც უფრო ჰქეთ-ექით მიეხეთქებოდა სცენაზე, მით უფრო პატიეთა და დიდებით მიეგებებოდენ მას თანამედროვენი.

ახალი დრამაკი სულ სხვა კეარად ეცქერის ამ კარეგან ფაქტორებს. ახალი დრამის ეოველი ეე კეანძი დღეს ენდა განიცადის თვით მსახიობ-გმირის სულმა, დრამის დასაწეისი და დასასრული თვით მსახიობის სულის ფსკერზეა, ამ განცდას და მსახიობის შემოქმედებითი ძალას ჩვენ, მაეურებლები ენდა გინეიცდიდეთ მსახიობთან ერთად ოან-და-თანობითი ეზით. მსახიობი არ ენდა ამზადებდეს მაეურებელს. კამზადებული მოელს არ ენდა წარმოადგენდეს, იეი თანდათან ენდა იზრდებოდეს მაეურებლის ეეთნებაში და ძარტიეი, სადა თამაშით ეგვანდოვებდეს სინამდვილეს. საბერძნეთის დრამის ეგმირი ღმერთების სათამაშო იეო. ახალი დრამის ეგმირი სათამაშო საკუთარი ინსტიქტის, მსხვერპლია ბრძოლის, მსხვერპლია თავისი საკუთარი ამბალი სულის, საკუთარი ეულის უხილავ ძალთა. საბერძნეთის დრამის ეგმირს შეეძლო სახეზე ნიღაბი, აეფარებინა და დამშვიდებული ეოთიდიეო; მაეურებელს არ ჭქონდა მასთან არავითარი საქმე, თუ რა ხდებოდა მის სულში. ხალხის ეურადღებას ეაბავდა მხოლოდ დრამა, რომელსაც ღმერთები ამზადებდენ ეგმირებისათვის.

თანამედროვე დრამა მსახიობს ყინ ეეენებს. ეერო დრამა მოთხოვნილებებს, ვინეემ ეს ყინეეი იეო სცენა კარდაიქცა სიხლის ბრძოლის ადგილად, რომელიც ხდება ადამიანის სულში. სცენამ დაკარგა ყინანდელი მნიშვნელობა; ის ადარ არის კოედრა, სადამაც მსახიობი დეკლამაციას ჭკითხულობდა ახალი სკოლის მსახიობისაგან წეენ მოგითხოეეთ, რომ იეი იეოს რეალური ეეშმხატვეული თავის ერძნობითა და შთაბეჭდილებითა. ახალი რეალიზმი მსახიობისგან თხოეულობს, რომ ამ ეეანსკნელ თამაშის ეოეელი ეეთილმახობის ტექნიკეურად შემეშეაეების ეეერდი აეარის. მსახიობისთვის საეალდებულო არ არის ხახის ს

ნაშუადღის ობსოლიუტურად გადმოგვცემია. ახალგაზრა მსახიობმა უნდა დაიგიწყოს, რომ იგი სცენაზე ორდგენს ამა თუ იმ ტიპს, თუ კი მსახიობი ჩასწვდება ავტორის აზრს, თუ კი ის დაუბეჭდავ დაიგიწყებს თავის თავს, მაშინ მსახიობი განახორციელებს და სულს ჩაუდგამს იმ ტიპს, რომელიც უნდა გვიჩვენოს ავტორმა.

სტ. ბშიბიშევსკის შეხედულებით, ახალგაზრა მსახიობის უფლებებულ მოთხოვნილებას უნდა შეადგენდეს ინტელიგენტობა, სწორმეტყველობის ნიჭი, გულწრფელობა და სინაზიდგადის უბრალოდ გადმოცემა. ეი ის უფლებებული პირობები, ურომლისოდაც მსახიობი არაფერია. ახალგაზრა მსახიობმა სულ უნდა გასწავლიტოს ძველ ტრადიციასთან, შეიარაღდეს ამ შეუდრეკელი სიმამაცით, რომელიც მინიჭებული აქვს ნაშუადღევ შემოქმედს, გაიკვლიოს ახალი გზა თავისთვისაც და სხვებისთვისაც.

რა გზით უნდა იარაოს?

ვერსი

† **პოლ ერვიე**

გამოჩენილი დრამატურგი, დრამატურგთა საზ-ის თავმჯდომარე, გარდაიცვალა პარიზში. ცნობილია პიესებით „ბრეკალები" (ქართულად ნათარგმნია მაკავარიანის მიერ), „გამოცანა", „მამაკაცის კანონი", „იცან თავი თვისი" და სხვ.

სვანის ქალი გუქა

— მაშ მილალატა? წამოიძახა მშვენიერმა გუქამ თავისთვის და ისე ძლიერ ამოიხვნეშა, თითქოს გულის ბოლმა მთლად ამოატანაო. იგი დაეყრდნო ტახტს და ქვითინი მორთო.

მას უცებ მოესმა ქალის გაცხარებული ყეფა. გაიხედა გარეთ და დაინახა ერთი ახალგაზდა ცხენოსანი, რომელიც მივიდა იქვე კალოში მჯდომ გუქას მამა ბექმურზასთან.

ბექმურზა მიეგება მას, სალამი მისცა, ცხენი ჩამოართვა და იქვე ლობეს შიაბა. ისინი ცოტახანს რაღაცაზე ლაპარაკობდენ. ლაპარაკის დროს ბექმურზა თანდათან იღუშებოდა და ხშირ-ხშირად მრისხანედ იყურებოდა სახლისაკენ. გუქა ამს იტყობდა მამას და, თითქოს ტანმა უაზრათ, შიშისგან ცახცახებდა.

პატარახანის შემდეგ მგზავრი გამოემშვიდობა ბექმურზას და, როდესაც გზას გაუდგა, ბექმურზამ მიაძახა:

— გადაეცი ისლამს, რომ შეარცხვენინოთვის სამაგიეროს მიიღებს...

მხოლოდ ეს უკანასკნელი სიტყვები გაარჩია გუქამ და ელდა ეცა. ებლა-კი მიხვდა, რაშიაც იყო საქმე; ცოცხალ-მკვდარი შეგრუნდა შინ და ტახტის წინ მუხლთ მოიკეცა. ბექმურზა გაბრაზებული შევიდა სახლში და თვალების საშინელი ბრიალით შესძახა:

— ოჰ, შე ულირსო შვილო, გარყვნილო, ჩემი ქალაქის შემარცხვენელო!.. დაე, შენმა ბიწიერმა სისხლმა ზღოს ყოველივე.— ამ სიტყვებით მივარდა გუქას ხანჯალ-ამოღებული ბექმურზა და ის იყო შუაზე უნდა გაეკვეთა, რომ ამ დროს შემოსულმა ცოლმა მიასწრო და ხელში სწვდა. გუქა კივილით შევარდა დარბაზში. ბექმურზა, დორბლ-მორეული, ყვირილით მიიწევდა დარბაზისაკენ, მაგრამ მას ყელზე ჩამოეკიდა თვისი ცოლი და ტირილით შესთხოვდა, დამშვიდებულიყო.

— როგორ დავმშვიდდე? მაგ საზიზღარმა ყელი გამომჭრა: თურმე ისლამი ჰყვარებია!.. ისლამმა კაცი გამომიგზავნა, მე სხვაზე ვიწერ ჯვარს და შენს ქალიშვილს ვინც უნდოდეს, წაჰყვესო... ოხ! როგორ შევრცხვი, ამ სიბერის ჟამს, ღმერთო ჩემო, როგორ!..

ყვიროდა ბექმურზა.

—

მართლაც ისლამს და გუქას თ-ოქმის წელიწადია ერ-მანეთი უყვარდათ და ურთიერთისთვის ცოლქმრობის პირობაც ჰქონდათ მიცემული. ბოლოს ვიღაცა სხვა შეიყვარა და გუქას ყოველივე გაუმტყავნა. ახალგაზდა ქალის გული შურისძიებ-თ აღივსო, მაგრამ ჯერ კიდევ არა სჯეროდა, თუ ისლამი საბუდამოდ მიატოვებდა. ბოლო ებლა, როდესაც გადაწყვეტით გაიგო მამისაგან თვით ისლამის გამოგზავნილ მოციქულის სიტყვები, იგი

გაბრაზებული, ერთის საშინელის აზრით აღ-ჭურვილი შევარდა კოშკში და კარი ჩაიკეტა.

გუქას დედამ ქმარს თავი დაანება, მივიდა კოშკის კარებთან და ტირილით ემუდარებოდა ქალს გაეღო კარი, მაგრამ გუქა პასუხსაც არ აძლევდა და მხოლოდ ლოგინზე დამხობილი ქვითინებდა...

დაღამდა. სოფლელები გაიფანტენ თავთავიანთ სახლებში, მხოლოდ გუქას დედა ისევ კოშკის კარებთან იჯდა და ტირილით კარებს თავს ახლიდა. შუაღამისას, ტირილისაგან დაღლილი დედა კედელს მიეყრდნო და ჩაეძინა. ამას ელოდა გუქაც, რომელიც სულ განაბული ყურს უგდებდა დედის მოძრაობას და გულის ფანცქალით მოელოდა, დედა კარს როდის მოსცილდებოდა... სულ ნელა გააღო კარები და, როგორც მჭრალი სიო, ჩუმად გამოსცილდა კარებს. დააცქერდა მძინარ დედას და თვალთაგან ცრემლები გადმოსცვინდა. იგი ვაჟურად გამოწყობილიყო და თოფ-იარაღით შემოსილი. ფეხ-აკრეფით გაეშურა სოფლის გარეთ, სადაც ერთს ულრან ტყეში მიიმალა.

—

გავიდა სამი კვირა, მაგრამ გუქას ასავალ-დასავალი ვერა გაიგეს-რა; სოფელში მრავალი ჭორი დადიოდა მის შესახებ. ზოგი ამბობდა: გუქა ეშმაკებს გადაყვა და ტყეში ქაჯებთან ცხოვრობსო, ზოგიც ამტკიცებდა— მხეცებმა შესჭამესო. ორი კვირის განმავლობაში მთელი სოფელი ტყე-ველს იყო მოდებული, შეიძლება ან ცოცხალი ან მკვდარი ვიპოვოთ სადმე, მაგრამ ვერა გაიგეს-რა. საცოდავი დედა ჯავრისაგან ლოგინში ჩავარდა და თანდათან სიკვდილს უახლოვდებოდა.

ისლამმა-კი თავისი არ დაიშალა და მეორე სატრფოზე დაიწერა ჯვარი, რაც ძლიერ ეწყინათ გუქას მოგვარეებს და, სვანის ჩვეულებისამებრ, ყოველ მარჯვე შემთხვევაში მზად იყვენ სასტიკად ეძიათ შური და ისლამისაგან მოცხებული ჩირქი სისხლის ღვრით მოერეცხნათ.

—

მყუდრო ღამე იყო. ცაზე თუმცა მთვარე არ სჩანდა, მაგრამ ვარსკვლავთა სიმრავლე მშვენიერ ფერსა სდებდა ცის კაბადონს, მყუდროობას ხანდახან არღვევდა მხოლოდ ჭოტის შემზარავი გამოძახილი, რაც მთელ არე-მარეს რაღაც იდუმალ შიშის ჟრუანტელსა ჰგვრიდა. სოფელშიც დიდი ხანია, შესწყდა ხმაურობა, შრომით დაქანცული ხალხი უკვე შუა ძილშია. გარეთ არვინ სჩანს, მარტო ერთ სახლის ახლოს ჩუმად ტრიალებს ვღაც იარაღში ჩამჯდარი ახალგაზდა და იქაურობას ათვალთვალებს. ძაღლებმა შეუტიეს, მაგრამ მან ამ შემთხვევისთვის განგებ მოტანილი პური გადაუყარა მყეფართ და მით დააშოშმინა იგი, შემდეგ ავიდა კიბით დერეფანზე და სარკმელიდან ჩაიხედა ოთახში, სადაც კვარი ოდნავ ანათებდა. ლოგინზე იწვნენ ახლად ჯვარ-დაწერილნი ისლამი და ამისი ცოლი, იგინი ეალერსებოდენ ერთმანეთს... ყოველი მათი მოძრაობა გულში ლახვარივით ესობოდა ახალგაზდას, რომელიც სარკმელიდან დაჰყურებდა.

ცოლქმარს ჩაეძინათ. უცნობი ყმაწვილი მივიდა კარებთან. ჩუმად გააღო კარი ხანჯლის წვერით და ფეხ-აკრეფით შევიდა ოთახში.

ახალგაზდა ცოლქმარს მკლავები ერთმანეთისთვის შემოეხვიათ და ნეტარებით ეძინათ; თვით ძილშიც თითქოს ერთმანეთს ეალერსებოდენ და ხვევნა-კოცნით სტკბებოდენ. უცნობი მივიდა ლოგინთან და მათს ნეტარ წუთებს დააჩერდა. უცებ სისხლი თავში აუვარდა, ვეღარ შეიკავა თავი, მოიქნია ხანჯალი და ტარამდე ჩაასო ისლამს გულში. ისლამმა ფართხალი დაიწყო. ამ დროს გამოელვიძა ცოლს, რომელსაც ცხვირ-პირში მიესხა ქმრის სისხლი. მან დახედა ქმარს და რა დაინახა გულში ხანჯალ-გაყრილი, საშინლათ დაიკივლა, ამოაძრო ხანჯალი გულიდან, გაექანა მის წინ მდგომ უცნობისაკენ და ის იყო უნდა ჩაეკრა გულში, მაგრამ მან გაუკავა ხელი, გამოსტაცა ხანჯალი და ზიზღით შესძახა:

— განა არ იცი, შე საძაგელო, რომ როგორც მე მიღალატა, ისე შენც გიღალატებდა? მე გახლავარ მაგისაგან გაუბედურებული გუქა...

სთქვა ეს, გამოვარდა გარეთ და ღამის წყვდიადში მიიმალა..

ამ. პირველი

საზოგადო მოღვაწენი

გლეხთა მესაიდუმლე

სოფრომ ზაქ. მგალობლიშვილი

ს. ზ. მგალობლიშვილი. მწერლობს 1872 წლიდან

გსურთ ჩაიხედოთ ჩვენი გლეხის ცხოვრებაში, წარმოიდგინოთ რა ლამაზი სულის პატრონი იყო იგი, დღეს უსამართლობისა და უცხო გავლენისაგან ფეხქვეშ გაქელილი, ?!. გსურთ თვალი გადაავლოთ წარსულს, დასტკბეთ მოგონებანით, გაითვალისწინოთ ჩვენებურ ხალხოსანთა სულის კვეთება, იგემოთ ქართული სამოთხრობო ენის შვენიერება; გაიგოთ პრაქტიკულად როგორ მოღვაწეობდენ ჩვენი მამანი და როგორი უნდა იყოს ნამდვილი მასწავლებელი? —მაშ გაიცანით ს. მგალობლიშვილი და მისი შემოქმედება.

მაგრამ რა გზით?

მწერლის სულის სარკე რომ მისივე შემოქმედებაა, ეს ვინ არ იცის? და სამწუხაროდ ჩვენი 70—90 წ.წ. მწერალთა ნაწერების მსგავსად, სოფ. მგალობლიშვილის ეს სულის სარკეც—ნაწერები—ქართულ ჟურნალ-გაზეთებშია ჩასახული, და იმდენად დაქსაქსული, იმდენად მრავალ ფერი, რომ შესაძლოა თვით მხცოვან მწერალსაც არ ახსოვდეს, რა დაუწერნია და სადაა მოთავსებული; ხოლო ჩვენი დროის გამომცემელნი-კი სულაც არ ფიქრობენ ტომებად გამოსცენ მგალობლიშვილისა და მისი კბილის მწერალთა—ვ. ბარნოვის, ნ. ლომოურის, მელანიას და სხ. თხზულებანი, რომელნიც უტყუვრად გვისურათებენ ჩვენი ხალხის ცხოვრებას, ჩვენს თაობას ბევრს რასმეს ასწავლიან და განმცორებას თავიდან ააცილებენ..

ჩვენი მხცოვანი მწერალი 43 წ-ია დაუცხრომლად ემსახურება სამშობლო მწერლობასა და საზოგადოებრივ წინსვლას. მის ნაწერთა განხილვა-შეფასება სხვა დროისთვის გადავსდოთ, ხოლო ამ ჟამად ერთის თვალის გადავლებით გავიცნოთ, ვინ არის იგი?

ს. მ—ის წინაპარნი მესხეთლები ყოფილან, ბალაძენი, პირველად გურიაში გაწვეულნი მთავრის გურიელის მიერ, სადაც მგალობლებად იყვნენ (აქედან მიიღეს გვარი მგალობლიშვილი და აზნაურობაც), შემდეგ 18-ე საუკ. ქართლს ჩამოსახლებულნი. სოფრომი დაიბ. ს. დირბში, გორის მაზ. ფრონის ხეობაზე, 1851 წ. 20 ივლ. მამა მი'ი ზაქარია მღვდელი იყო, ოსეთის მისიონერი, თავის დროის კვალობაზე გაგებული კაცი, დედა—მარ-ამი გორიჯვრის მღვდლის ქალი, საღმრთო წერილით აღზრდილი. პატარა სოფრომს სახლში დააწყებინეს სწავლა (ხარის ბეჭზე აწერინებდენ), სახლშივე ისმენდა „ვეფ. ტყ.“, „სიბრძნე-სიცრუის“ წანაკითხსა და ფსალმუნებს. 9 წ. გორის სასულიერო სასწავლებელში შეიყვანეს. ამ ხანებში მამა გარდაეცვალა და უსახსროდ დარჩენილი პაპამ შეივრდომა, შემდეგ დეიდამ. როგორც იქნა, გორში სწავლა დაამთავრა; ამ დროს ფეხი მოიტეხა, მაგრამ ამ უბედურებამ ვერ შეაკრთო, ჯოხზე დაყრდნობილი, თბილსს ჩამოვიდა, სასულ. სემინარიაში შევიდა დიდის მეცადინეობით, მალე ქართველ მწერალთ გაეცნო, დაუახლოვდა „მნათობის“ რედაქციას, პ. უმიკაშვილის „სასოფლო გაზეთს“, რომელშიაც სამეცნიერო ნარკვევებს ათავსებდა და სემინარიაშივე, 1872 წ., დაიწყო ლიტერატურული მოღვაწეობა. პირველად სთარგმნა „ორლეანელის ქალწული“, შემდეგ „როსელის დღიური“, დასწერა პირველი სახალხო მოთხრობა „რა მიზეზია?“ (სემინარიის ხელნაწერ ჟურ.), „ძველ-ახალი ამბები“ („დრ. 1872 წ. № 41) და სხ. მაგრამ მარტო კალმოსნობა არ აკმაყოფილებდა: ზაფხულობით სოფლად მიჰქონდა წიგნები და ხალხს უკითხავდა,. თითონაც ეცნობოდა და სწავლობდა გლეხთა ყოფა-ცხოვრებასა.. 1873 წ. კურსი შეასრულა და გორს გამწესდა რუსული ენის მასწავლებლად. ამ დროს გორის სას. სასწ. ქართული ენა მიფუჩეჩებული იყო: მარ-

ილია, კვირაში რვა გაკვეთილი ჰქონდა მიჩენილი, მაგრამ მასწავ. ჯამაგირი არ ეძლეოდა, რის გამოც ქართულის სწავლებას არაა ვინ კისრულობდა. სოფრომმა მუქთად დაუწყო სწავლება და ისე ბეჯითად, რომ მოწაფენი ხარბად დაეწაფნენ სამშობლო ლიტერატურას, თითონ დაიწყეს ზეპირ-სტუდიობის შეკრება და ხელნაწერი ჟურნალის გამოცემა... სოფრომი რუსულისა და ქართულის გარდა სხვა საგნებსაც ასწავლიდა.

მაგრამ ქართლის შუაგულს — გორს, ქოლიკანობაში ჩაფლულს, მარტო მასწავლებლობა ვერას უშველიდა: საზოგადოება ფუქსავატად ჩაკარგავდა დროს, თითო-ოროლა „შეგნებულნი“ პირნი-კი ლოთობანობას მისდევდენ. სოფრომი ჩაერია მათში, შექმნა წრე. მისგან ფრთა შესხმულმა ახალგაზდობამ დაიწყო კითხვები და ქართული წარმოდგენები არა თუ გორში, მთელ ქართლის თვალსაჩინო სოფლებშიც (თითონ სოფრომი მოკარნახე იყო და გლეხურ სცენებს კითხულობდა), ხელი შეუწყო „დროების“ ხალხში გაწერვას... სოფრომმა დაიწყო კორესპონდენციების წერვა, აამოძრავა დახავსებული საზოგადოება და ეროვნულ-კულტურულ მისწრაფებათ აზიარა. ამ დროს მისი თანამგრძნობი იყო ვ. დეკანოზიშვილი. 1874—75 წწ. ჩაეშველნენ სტუდ ნ. ხუდადოვი, ქ. ფურცელაძე, რ. ფავლენიშვილი და სხ. ამ დროს შესდგა ხალხთასანთა წრე („ტეტიათა მოტრფიალენი“) და ხალხის გათვითცნობიერებას შეუდგა. წრეს ბლომად მოსდიოდა საიდუმლოდ დაბეჭდილი წიგნები, რომელთაც სთარგმნიდენ და ხალხში ავრცელებდენ. ამ მოძრაობამ ისე გაიტაცა სოფრომი, რომ უმაღლეს სასწავლებელში ვეღარ წავიდა. ამ ხანებში ციხეშიაც ჩასვეს... ხანგრძლივმა და შეუდრეკელმა, თითქმის ოცის წლის, შრომამ — მასწავლებლობამ დაასუსტა, რის გამოც 1893 წ. ფოთს გადავიდა გურიაიმერეთ-სამეგრელოს ეპარქიის კანცელარიის მდივნად, 1897 წ. თბილისს გადმოიყვანეს. აქ, როგორც ქართველ მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს, ვოსტორგოვმა დევნა დაუწყო და ბოლოს, ეპისკ. კირიონს, ლეონიდს და არქ. ამბროსისთან ერთად ბრალი დასდეს წიკონ ექსარხოსის მკვლელობაში. სოფრომი შედგრად დახვდა უ[illegible]ბუთო ბრალდებას, მაგრამ ბოლოს ბრმა ძალამ გაიმარჯვა და იძულებულ ყოფეს, სამსახურიდან გამოსულიყო. ამ დროს ბევრი გაჭირვება გამოიარა. მაგრამ დახმარების ხელი ვერავინ გაუწოდა. მიუხედავად ამისა, მან გულში არ ამოიქრო უმ ღლესი გრძნობა მამულის სამსახურისა.

სოფრომმა მასწავლებლობის დროს ბევრი სასარგებლო მუშაკი აღგვიზარდა. მისი გაგლენით აღიზარდნენ დ. კარიქაშვილი, ალ. ყიფშიძე, ია ეკალაძე, განსვენებული შიო ჩიტაძე, ალ. სოლოლაშვილი, ალ. სალთაშვილი და სხ.

1872 წლიდან მოყოლებული, ხშირად მონაწილეობდა ჩვენ ჟურნალ-გაზეთებში; ერთ ხანად ილიას „ივერიას“ მუდმივ თანამშრომლად იყო, შემდეგ დამოუკიდებლად აწარმოებდა ამავე გაზეთის საკვირაო ფელეტონებს, 1912 წ. მ. გაჩეჩილაძესთან ერთად ჰრედაქტორობდა გაზ. „ჩვენი დროება“-ს, ბოლოს „თემ“-ს.

მის კალამს ეკუთვნის ასზე მეტი მოთხრობა, სცენა, მოგონება, პუბლიცისტური, თუ სხვა ხასიათის წერილი. სხვილ მოთხრობათა შორის აღსანიშნავია „წარსულიდან“ („მოამბე“, 1899—1902 წ.), რომელიც ფოტოგრაფიულის სინამდვილით გვისურათებს 50—60-იან წლების სწავლა-აღზრდისა წესსა, „ლამის მეხრე ცეცოა“, „ჯორ ზაქარია“, „დღიური ბიძია თომასი“, „გმირისეული ქალი“, „დედა მაია“ და სხ. აქვს საყმაწვილო მოთხრობანიც. ყველა თავის ნაწერში თავს დასტრიალებს ჩვენის ხალხის, განსაკუთრებით გლეხთა ყოფა-ცხოვრებასა და დიდის სიფაქიზით, ღრმა დაკვირვებით აგვიწერს.

მხცოვან მწერალი ამ ჟამადაც ქაბუკურის ხალისით მონაწილეობს საზოგადო საქმეებში და ახალ მოთხრობა-მოგონებათა სწერს.

ჩვენი ვალია მისი ნაწერები წიგნებად გამოვცეთ და ხალხისა ხალხსავე დაუბრუნოთ სულის საწვრთნელად, გონების საზრდოთ...

იოსებ ბერიძეთიელი

დასის მოგზაურობა

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც." № 39)

V

„სოფლის გმირები" საუცხოოდ იქმნა წარმოდგენილი. პეპელამ ისეთის სინაზით ჩაატარა ანიკოს როლი, ისეთი ახალი ჰანგები მოუძებნა თავის ხმის ბგერას და სახის გამომეტყველებას, რომ ყველანი გააკვირვა. სიკვდილის სცენამ მაინც მთელი საზოგადოება აცრემლა. პარტერიდანაც ბევრნი მოვიდნენ სცენაზე პეპელას მოსალოცად. „ეს პირდაპირ თქვენი გამარჯვება იყოვ!" ეუბნებოდნენ მოსულები. თავისუფალი ამხანაგთაგანიც ამოვიდნენ ზოგ-ზოგნი. „ძველი გვარდიიდან" კი მხოლოდ ოთარ ბეგის აღმასრულებელმა გაამხნევა: „ყოჩაღად იყავიო".

მაგრამ ყველაზე უფრო გახარებული სუფლიორი ვარლამი იყო. ის დარბოდა კუთხიდან კუთხეში და ყველას ამას ეუბნებოდა: „დახედეთ, პეპელამ გვასახელაო!" თვით დინჯ „მაშინისტსაც" კი შეჰღიმილი ვარლამმა და იმანაც თითქო თანხმობის ნიშნად, სათნოდ თავი დაუქნია.

მაინც საზოგადოთ ყველას სიხალისე, აღფრთოვანება ეტყობოდა. ყველა. გრძნობდა, რომ წარმოდგენა კარგად მიდიოდა და ეს აღტაცებულმა ახალგაზდობამ თავის გამარჯვების დღესასწაულად ჩაითვალა.

პეპელა ცალკე როლის აღსრულებით და ცალკე შექებით აღელვებული, თვალებზე სიხარულის ცრემლ-მომდგარი, ისე იყო გაფანტული, რომ გარშემოხვეულ მომლოცველთა თვის პასუხი ვერ მიეცა და ვერც გრიმი მოეშორებინა.

საპირფარეშოში ცოტა მოგვიანებით სოსოც შემოვიდა. ჩუმად ხელი ჩამოართვა პეპელას, ცოტა ხანს მის ლამაზ თვალებს მიაჩერდა და შემდეგ უთხრა:

— ხომ გეუბნებოდით! . უკვე გაიმარჯვეთ. ეხლა ხომ გექმნებათ თავის რწმენა... ჰა, ჰა! მახსენდება ერთი ფრანგი მსახიობ-ქალის ამბავი. ახალგაზდობაში არავის არა სწამდა მისი ნიჭი. თვითონაც კი ეპარებოდა ეჭვი. ერთმა უფროსმა მსახიობმა ქალმა უთხრა კიდეც თურმე: „თქვენ, ჩემო კარგო, გირჩევნიათ სცენას თავი დაანებოთ და ყვავილების გამყიდველ ქალათ წახვიდეთო!.." გავიდა დრო, ჟამი. ახალგაზდამ წაიმუშავა, შრომის უნარი გამოიჩინა და ამ შრომაში მისი ნიჭიც აყვავდა. სახელი გაითქვა, საზოგადოების გული მოიგო. ერთ წარმოდგენის დღეს მადლიერმა საზოგადოებამ ყვავილებით გაუმსო სცენა და ნამდვილი ოვაცია გაუმართა. იქვე იყო მისი ერთ დროს გამკილავი მსახიობი ქალი. უკვე სახელ-მოხვეჭილმა ახალგაზდამ ასე მიმართა: „ქალბატონო, ერთ დროს თქვენ მირჩიეთ, რომ ყვავილების გაყიდვისათვის მიმეყოხელი. ხედავთ რამდენი ყვავილია! ხომ არა გნებავთ მოგყიდოთ?.."

ამ ამბავზე ყველას არ გაეცინა. იქვე მყოფმა სკვინჩაძემ კი მუჯლუგუნი წაჰკრა მის გვერდით მყოფ ანდროს.

ანდრომ ვერ გაიგო რას ნიშნავდა ეს მუჯლუგუნი და გამობრუნებულს უნდოდა ეკითხნა სკვინჩაძისთვის, მაგრამ უკვე მესამე ზარს ჩამოჰკრეს და შემსრულებელნი სცენაზე გაიწოდეს. უკანასკნელი მოქმედება უნდა ჩაეტარებინათ.

რეჟისორმა კოხტათ და სათანადოთ მოუწყო ახალგაზდებს პროვინციულ რკინის გზის სათგურის სცენა მისი „პასაჟირებით", ხილის და სხვა საზოვაგის გამყიდველებით, მოსეირნეებით და სხვ. ასე რომ „პერსონაჟების" როლების აღსრულება უფრო ფერადოვანი და გამონაკვთული გამოვიდა.

სპირიდონ მკირიშვილი, პიესაში ცოტა მკრთალად გამოსული, სოსოს ხელში ნამდვილ გმირათ იქცა და საზოგადოთ, როგორც მკვლელობის, ისე მთელი სცენაც ტარიელ მკლავაძისა, კნეინა ბუსუსასი და ქარქაშიძის დიდის სიცოცხლით და იერით იქმნა ახალგაზდათაგან შესრულებული.

ჩამოეშვა ფარდა და ხალხის ვაშის ძახილს დასასრული არ უჩნდა. ყველანი კმაყოფილნი, ნასიამოვნები დაიშალნენ.

ძნელი იყო ასეთ წარმოდგენის შემდეგ თავის შეკავება ახალგაზდებისათვის. უსათუოდ უნდა გაეზიარებინათ ერთი-მეორისათვის განცდილი აღფრთოვანება, გაეხსენებინათ „ეჩი-

ზოდები წარმოდგენის მსვლელობისა და მიღებული შთაბეჭდილებანი გაეხადათ უფრო ღრმა და უფრო საერთო.

ამის სახსრად, ჩვეულებისამებრ, მამაკაცებმა „ანკარა“ მიიჩნიეს. ვარლამს უნდოდა, რომ სადმე სხვა უფრო „რიგინ“ რესტორანში წასულიყვნენ და თან წაეყვანათ ამხანაგი ქალებიც, მაგრამ რომ გაისინჯეს ჯიბეში იმდენი არ აღმოაჩნდათ და ხაზინადარი კი უკვე წასულიყო, განზრახვა შესცვალეს.

მაინც და მაინც მათ აღფრთოვანებას ამითი ფრთები არ შეკვეცია. ეს იმასაც დაეტყო, რომ „ანკარას“ მიხურულ დარაბებიდან იმ ღამეს დიდ-ხანს გამოისმოდა სხვა და სხვა მწყობრი, ქართული სიმღერა.

ახალგაზდა მომღერალი

მარიამ შავერზაშვილი

სწავლა შეასრულა თბილისის სამუსიკო სასწავლებელში, პროფეს. რიადნოვის სასიმღერო კლასი. თვით პროფესორმა საჯაროთ სთქვა ამ ქალზე: „ეს არის სიამაყე ჩვენი სასწავლებლისაო“. გასულ კვირას მოწაფეთა კონცერტზე თვის სიმღერით აღტაცებაში მოიყვანა დამსწრე საზოგადოება ამ მოკლე ხანში ქუთაისს მიემგზავრება, თავის სამშობლ ქალაქს, სადაც კონცერტის გამართვას აპირებს

ყვავილები

მაწანწალა გოგოს

ალ. დ. გამყრელიძე 18 წ.
(მსახ. დ. აწყურელის შვილი)
თავისუფლად შესული, დაბრილია. დაჯილდოვებულია გიორგის ჯვრით, წარდგენილია პრაპორჩიკობაზე.

უბედური დედის მკერდით
უღროვო-დროთ მოწყვეტილო,
ცხოვრებისკან გარიყულო,
ჯერ უმანკო, ნორჩო, ჩვილო!
ხან მშიერო და მწყურვალო,
ღვთის ანაბრად გამოზრდილო;
უბინაო, უსახლკარო,
უნუგეშო ქუჩის შვილო;
გამხდარო და ფერ-მიმკრთალო,
თვალ-მაყვალა, შავ თმიანო,
გოგო! გოგო! ფეხშიშველა
მრავალ გვარ-ფერ კაბიანო,—
მოდი, მოდი, შემოსძახე
ხრინწიანი ხმით სიმღერა;
შემოსძახე, შემოსძახე,
მოალხინე ირგვლივ ყველა.
იმღერე და ტანის რხევით
დაუარე თან დავლური,
ეგებ ვინმემ იგულისხმოს,
მოგაწოდოს ლუკმა-პური.

თქვენ-კი, თქვენ-კი, აქ მსმენელნო,
იცინეთ და იხარხარეთ,
დაუკარით ტაში, ტაში,
ნეტარების ცრემლი ღვარეთ.
შენ-კი ისევ, ტანჯვის შვილო,
შემოსძახე კვლავ სიმღერა:
ასე, ასე, უნებურად
მოალხინე ირგვლივ ყველა...
დაიღალე? ხმას ვერ უწევ?
ალარ შეგწევს მეტი ძალი?—
რათ აცეცებ ირგვლივ თვალებს
ხედავ, არვინ შეგიბრალა!..
ერთხელ კიდევ სცადე ბედი,
მოტრიალდი ნაზის რხევით...
თქვენ-კი ნაცვლად უდარდელნო,
იხარხარეთ თავის მტვრევით...
საამოა გასართობლად
უბინაო მაწანწალა,
სიმშილისგან მილეული,
უსუსური ნორჩი ძალა...

დარია ახვლედიანისა

ნუ, ნუ შეახებ!..

ნუ, ნუ შეახებ ჩანგს ბროლის თითებს,
მწუხარე ჰანგით აქვითინდება
შენ ვერ მოგალხენს, ხოლო ჩემ სულსა
ის არასოდეს არა სწყინდება!..

მე სევდა მიყვარს,—ჟამსა განცდისას,
როს სულს აღაფრენს ღმერთი მუზისა
და გულსა, ქცეულს სევდის სავანედ,
ჩაეჭარგება სიმღერა ცისა!..

—

მე სევდა მიყვარს, სევდა უცრემლო,
ხმა მაღლა გლოვას დაშორებული.
ჩემი სევდაა— შურისძიება,
ჩანგის სიმებზე აღყვავებული!.

თუ ვერ აიტან ჩემ ჩანგის ქვითინს,
ოდეს საშობლო ჩემი იხრწნება;
მაშინ შორს წადი ჩემგან, ლამაზო,
იქ... სად მიჯნური გამოგიჩნდება!..

—

ჰო და ნუ შესძრავ ჩანგს ბროლის თითით,
მწუხარე ჰანგით აქვითინდება:
შენ ვერ მოგალხენს, ჩემო ლამამაზო,
ხოლო ჩემ სულსა არა სწყინდება!..

გ. ლეონიძე.

1914

მე კვალად ვცოცხლობ!..

მე კვალად ვცოცხლობ, იმედის ცეცხლი
მომავლისაკენ მინათებს გზასა,
მე კვალად ვცოცხლობ და ნურვინ ფიქრობს,
ვითომც დავდუმდი, შთაველ საფლავსა!..
ბრძოლის ალმურში ნაწრთობი სულით
სულ წინ მივფრინავ, ვით ლაღი გედი,
გადვიქეცე მეხად, რისხვის სტიქიათ
მსურს გამოვჭედო ჩემივე ბედი!..
და აწ შავ ძალებს, ავსულთ ლეგიონს,
ძლევის გრიგალად მოვევლინები,
დაუნგრევ ფუძეს ცოდვის მფარველებს,
მე არ შევდრკები, არ შევშინდები...
მე კვალად ვცოცხლობ და ვიკრებ ძალას
დიად მომავლის სახილველადა,
ბრძოლით იქმნება მშვენიერება,—
მე არას ველი უბრძოლველადა!..

ხ. ვარდოშვილი

დარეჯან დედოფალი

სამეგრელოს მთავრის დადიანის ასული. მეფე ერეკლე II მეუღლე.

გედი ქართლისა

ისტორიული ქრონიკა 4 სურათად

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც." № 43)

ბაგრატ. მაშ ერეკლე მეფე რად მიილტოდა რუსეთთან?

დარეჯან. მარტო იმიტომ, რომ რუსეთი და საქართველო ერთი და იგივე მართმადიდებელი ქრისტეს სარწმუნოებისა არიან.

ბაგრატ ჰო და მაგ მიზეზს განა მცირე მნიშვნელობა აქვს?

დარეჯან მაგ მიზეზს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს! რა ჩვენი საქმეა, რა რჯულისა იქნება ჩვენი მფარველი, ქრისტიანი, მაჰმადიანი, ებრაელი თუ სხვა რომელიმე რჯულისა?!. ჩვენ, იმის წინაშე, ჩვენს მოვალეობას შევასრულებთ და სხვას არაფერს!. ან რა ჩვენი საქმეა. წავა ჩვენს ეკლესიაში ჩვენი მფარველი თუ არა?.. ერთსარწმუნოება!.. თუმცა ერთი და იგივე სარწმუნოებისა ვართ, მაგრამ შემდეგში ჩვენი ტაძარ-საყდრები შეუერთდება რუსეთისას; ჩვენი მღვდლებისა და მოძღვრების მაგივრად—თავისას დაგვიყენებენ; ჩვენს წმიდანებს ისინი არ აღიარებენ და დაგვატანენ ძალას, რომ იმათი წმიდანები ჩვენც ვიწამოთ. ეს ასრე იქნება, დამიჯერე. მე ძალიან კარგად ვიცი! ოსმალობა

და სპარსთა არა მყავთ თავიანთი წმიდანნი, და ძალისაც არ დაგვატანენ, რომ იმათი მაჰმადი ვიწამოთ, ანუ რომელიმე იმათი წინასწარმეტყველი.

ბაგრატ. რასა ბრძანებთ! ეგ როგორ იქნება!

დარეჯან. შენ წინა ბნელა, ჩემო ბაგრატ ციციშვილო! შენ მომავალზედ უნდა იფიქრო, თუ შემდეგში რა მოგვივა და რას მოვესწრებით, ღონიერი ყოველთვის დასძლევს უღონოს. ჩვენ სუსტნი ვართ, ისინი — ძალოვანნი. ჩვენ წავაგებთ — ისინი მოგებაში იქნებიან! ჯერ ისევ დიდის ხნიდან მოყოლებული, ამ სამასი წლის წინად, კახთა მეფე ალექსანდრემ რუსეთს მიჰმართა, მოდით აქ და მფარველობა გაგვიწიეთო. ჯერ ისევ ბორის გოდუნელის დროსვე რუსეთს ჩვენკენ ჰქონდა პირი, რომ როგორმე ჩაეგდო ხელში საქართველო და დაჰპატრონებოდა, უნდოდა რომ ყველა მცირე სხვა და სხვა ტომნი ჩვენის ქვეყნისა ერთად შეეკრიბა და თავის მართველობის ქვეშ ჰყოლოდა... აბა იფიქრე, კარგი იქმნებოდა? სხვა და სხვა ტომნი ერთმანერთს დასჭამდნენ და სხვა არაფერი!

ბაგრატ. იქნება ეგრეც იყვეს, როგორაც ბრძანებ, დედოფალო. შენა ბრძანებ, რუსეთი ოსმალეთზე ჩვენგან უფრო შორს არისო. მაგრამ ამის მიუხედავად, რუსეთი ხომ ყოველთვის ეწევოდა ერეკლე მეფეს, იმის ორმოცდა და თორმეტის წლის მეფობის განმავლობაში, ყოველთვის უმართავდა ხელს და ამ დახმარებისათვის რუსეთს არა მ უთხოვნია-რა ერეკლესაგან, როგორც ითხოვდნენ ოსმალეთი და სპარსეთი, რომ სამას-სამასს ლამაზ ქართველთა ქალებს ვგზავნიდით ყოველს წელიწადს იმათ ჰარამხანისათვის... დედოფალო, ქართველების ის საერთო გოდება, წყევლა და კრულვა დავიწყებული არ გექნება, როცა ვუგზავნიდით ხოლმე იმ ბედკრულს ქალებს და რამდენი ქართველი ქალი იღუპებოდა სულთნისა და შაჰის ჟინის მიზეზით! მხოლოდ ამითი იჩენდნენ თავიანთს გავლენას და მაინც კი ყოველთვის გვღალატობდნენ. რუსებს ხომ თავის დღეში არ უღალატნიათ ჩვენთვის.

დარეჯან. ღენერალ ტოტლებენმა კი არ უღალატა ერეკლე მეფეს ოსმალებთან ომის დროს ასპინძას?!

ბაგრატ. არა, დედოფალო, იმან კი არ უღალატა მეფეს, მხოლოდ ეკატერინე დედოფლის უმაღლესისა ბრძანებით მოსპო წინააღმდეგობა ოსმალებთან, რადგანაც მაშინ რუსეთმა ოსმალეთს შერიგების ზავი შეუკრა. ეს ღალატი კი არა, დედოფლის სურვილის შესრულება იყო.

დარეჯან. ნუ მიჭქარავ!.. ერეკლე, ის დიდებული მეომარი ქრისტეს სჯულისათვის, იძულებულს გახდა მუხლზე დამხობით ტოტლებენის წინაშე შეეხვეწნოდა, შეჰმუდარებოდა არ დაენებებინა თავი ერეკლესათვის ცხარე ბრძოლის დროს, არ დაეღუპნა მეფე და მთელი საქართველო, რომ საქართველოს ქრისტიანთა ჯარზედ გამარჯვება ოსმალებს არ დარჩენოდათ... მეფის წინაშე მუხლის მოდრეკა სათაკილო არ არის, მაგრამ დიდი სირცხვილია ღენერლის წინაშე. მაშინ ერეკლემ დაივიწყა თავისი მეფური ღირსება. მიწას შუბლს ახლიდა, იმ მიწას, რომელზედაც ის უსირცხვო ღენერალი იდგა და ის მაინც უწყალო იყო, არც მეფის შეწუხებას მიჰხედა, არც იმის დამცირებას და უღალატა, გავიდა ბრძოლის ველიდან... მე სულთანი მინდა, იმიტომ რომ შაჰის დაუძინებელი მტერია.

ბაგრატ. კარგი, ბატონო! სულთანი დასძლევს შაჰს, გააძევებს საქართველოდან და თვითონ მოჰკიდებს ხელს ჩვენს ქვეყანას და მოგვთხოვს მზევალს, ამანათს და სამასს ლამაზ ქალს.. მაშინ რაღა იქნება? განა უკეთესი იქნება ჩვენთვის? რუსეთი კი, ნახევარ საუკუნეზე მეტია, რაც თავის ძმურს მფარველობას გვიწევს, გვშველის თავის ჯარით, გვაძლევს ფულს, ოქროს თუ ვერცხლსა, გვიფარავს სულთნისაგან და შაჰისაგანაც და სამაგიეროდ ჩვენგან არა-რას ითხოვს და...

დარეჯან. ვიცი, ვიცი, ეს ყველაფერი კარგად ვიცი!..

ბაგრატ. თუ იცი, რუსეთის მადლობელი უნდა იყვე, დედოფალო, და კი არ უქციო ზურგი და სულთანს ხელი არ უნდა მიუშვირო.

დარეჯან. ეგ შენი რჩევა შენთვისვე შეინახე და მაგის თქმა! მე ნუ მიბედავ, უზრდელო!

ბაგრატ. ვილაც მოდის!

V

(გინიგვ, **ქეშიკი, შემდეგ გიორგი მეფე, ბატონიშვილი დავით და ოთარ ამილახორი.** (ამით კამოსვლამდის, სცენაზე კამოდიან 10 ქეშიკი და 20 შეიმარი, მწკრივად დადგებიან. ქალთა ამდა დრმა სალამს უძღვნის მეფეს. დარეჯანი მეფეს სალამს არ აძლევს და შედგრად უცქერის).

ქეშიკი. მეფე მობრძანდება!

გიორგი მეფე (დარეჯანს ოდნავ უკრავს თავს, **რომელიც** ისევ საგარძელში ზის.) დილა მშვიდობისა, დედოფალო! ნეტარხსენებულის მამი ჩემის, ერეკლე მეფის მდივანი, თავადი სულხანა თუმანიშვილის გაგზავნა გინებებია შენ გუშინ არქიეპისკოპოზებთან, ეპისკოპოზებთან და თავად-აზნაურობასთან შესატყობინებლად, რომ რადგანაც შენ, მადლითა და მოწყალებითა ღვთისათა, ჯერ ისევ ჯანმრთელადა ბრძანდები, რომ სულ ყველამ შენ გიწოდონ დედოფლად და ჩემი მეუღლე, მარიამი, შენსა რძლად და რომ ლოცვა-კურთხევაში ჯერ შენი სახელი იხსენიონ და **ჭერე** კი ჩვენი. რა პასუხი მიიღე? (სიჩუმე) მე პასუხს ველი! (სიჩუმე) შენ დაგავიწყდა — თუ, რომ მე, მამი ჩემის, ერეკლე მეფის, აი ამ სამეფო ტახტზედ მეტია რაცა ვზიავარ! (სიჩუმე) რა პასუხი მოგვართვა თუმანიშვილმა? (სიჩუმე) არას მიბრძანებ? იდუმალ-ხარ? (ამბავს) თქვენ რას იტყვით? (საკრთო სიჩუმე) ჩემი დედი-ნაცვლის გამოცხადებაზე დასტური დაეცით? (საკრთო სიჩუმე) მე პასუხს ველი.

ოთარ. რა პასუხს ელი ჩვენგან, მეფეო?

გიორგი. როგორ უნდა უწოდონ ჩემს მეუღლეს და ლოცვებში ვის სახელი უნდა იხსენიებოდეს პირველად?

ოთარ. მე არ ძალ-მიძს პირველს ბმის ამოღება. აქ ჩემზედ უფროსნი სხანიც არიან, მაგრამ რადგანაც ყველანი დადუმებული ბრძანდებიან, მე მოგვართმევ პასუხს ამით მაგიერ. (აქა მდგომთ) ერთი ეს მიბრძანეთ, აქაურს გზირის ცოლს რას უწოდებთ?

ხმა. გზირის ცოლს, გზირის ცოლს ვეძახით და სხვა არაფერს!

ოთარ. მაშ როგორ გინდათ, რომ მეფის ცოლი დედოფლად არ იწოდებოდეს?! შენ ჩვენი მეფე ბრძანდები და შენი სახელი უპირველეს ყოვლისა ენაზედ უნდა გვადგეს!

გიორგი (დარეჯანს) მიხვდი ამ პასუხს?.. რადგანაც შენ ჩემ წინააღმდეგ შეთქმულობა განიზრახე და ყველა ბატონიშვილს აქეზებ ჩემ მტრობაზე და რომ სცდილობ ოსმალეთის შემოსევას საქართველოში, გიცხადებ ჩემს მტკიცე გარდაწყვეტილებას: საცხოვრებლად შენ წაბრძანდები სოფელს ავლაბარს: ყველა ის დაბა-სოფლები და მაზრანი, რომელიც საუფლო-წულოდ აღიარებულს არიან დედოფლის საჭიროებისათვის, დღეის შემდეგ ეკუთვნებიან დედოფალს მარიამს და შენ კი, რაიცა კი საჭირო იქნება შენთვის, ყველაფერი მოგერთმევა მეფის სასახლიდან. (ამბავს) მიიცალეთ სადაც ჯერ-არს! (მეამბარნი და ქეშიკნი დარეჯანს ირგვლივ შემოეკრუბიან)

დარეჯან (უცბად ადგომა, ამბავად და დადებულად ხელს გაიქნევს) გაჩერდით! ჩემთან მოახლოვება არ გაბედოთ! (უკვალანი კანზე გადგებიან სიჩუმე. გიორგის) რა საბრალო რამ ხარ მაგ შენს დიდებულებაში!!... შენ როგორ მიბედავ, რომ აგრე უზრდელად მეპყრობი, მე, აგრე შეუპოვრად, ერეკლე მეფის მეუღლეს, შენი მშობელი მამის მეუღლეს?! ჰოი, სირცხვილო!.. როგორ ბედავ, რომ აგრე მელაპარაკები სამეფო ტახტიდან, რომელზედაც შენ ადგილი არა გაქვს?!. შენ ჩემს მფარველობ ს უნდა ეძებდე, შენსა დედოფლის მფარველობას და შენ კი, იმის ნაცვლად, ჩემზე ძალასა ბმარობ?!. (ამბავს და ქეშიკ-მეამბართ) გადით აქედგან! მე თვითონ გავალ ამ სახლიდან, როცა ჩემი ნება იქნება! (ქეშიკნი და მეამბარნი თავდის ქვეშ მწკრივად დადგებიან) მე ფეხზედა ვდგევარ, შენა ჰზიხარ! იმითი მაინც მეცი ღირსეული პატივი, არ იყოდე ჩემს წინაშე, როცა მე გელაპარაკები! (გიორგი ჩამოვა ტახტიდან, აგრეთვე დგეთიც, გიორგი მეტად აღელვებულია) პირში რომ მიყურებ, არა გრცხვენიან? თვალის გასწორებას ბედავ?!. მოდალატე!.. ბრიყვო!.. ლაჩარო! ეგ-

ფევ!.. სამეფოს გამყიდავო! (მეტად მკაცრად) რა მოიგე? (იმის ორდენის დენტას ხელს წაავლებს და სწყვეტს) მხოლოდ ეს?.. ეს ჩვარი?!. ან ამ შენი მემკვიდრის ეს ცოცხები? (დავითის ეპოლეტებს სწყვეტს) ხა, ხა, ხა! . ოჰ, რა მასხარა ხარ შენის დიდებულობით!.. შენ მიბედავ ამ სახლიდან დათხოვნა!, სადაც მე მრავალი წელი დავყავი დედოფლურის სრულის უფლებით! გავალ, გავალ მე თვითონ!.. ეს კი დაიხსომე, რომ მე შემიძლიან შურის ძიება მაგ შენს უსამართლობაზე და შენს ლირფობაზე მაგიერის გადახდა!.. შენ მტერი ხარ ჩემ წინაშე; შენ ულონო ხარ და მე მეფურის სიმძლავრითა ვარ მოცული! (მედიდურად) ჩემთან ბრძოლას არ გირჩევ, გამარჯვება მე დამრჩება!.. შენ დაემხობი ჩემთა ფერხთა წინაშე და მე ამ ფერხთით შენ გაგსრესავ ჭიასავით! (მიდის თადისაკენ და რა ჰნახავს, რომ გზას არ აძლევენ, მკაცრად იტყვის) გზა!.. გზა მომეცით, თქვენს დედოფალს! (გზას წამსვე მისცემენ. ზიზღით შეჰხედავს ყველას და ნელისა და წყნარის ნაბიჯით მედიდურად გავა. თავისი ქალთა ამალა გაჰყვება).

გიორგი (მეტად შეწუხებული. დავითს) დავით! იახელ, მიაცილე დედოფალი და მალე დაბრუნდი. (დავით საჩქაროდ გავა)

VI

იგინივე, **დარეჯანისა, დავითისა და ქალთა ამალის გარდა.**

გიორგი (ისევ ტახტზე ადის) ოთარ ამილახორო! სპარსეთის შაჰმა ბაბა-ხანმა თავისი ელჩი გამომიგზავნა, ჰაჯი-იბრაჰიმ-ხანი, მთელს სპარსეთში განთქმული თავისის თავხედობით და ლიზღობით. ხვალ აქ სადარბაზოთ მილებულ იქნება რუსთა ვეზირი კოვალენსკიც დაესწრება. პატივისცემა და ალერსი უნდა აღმოვუჩინოთ ჰაჯი-იბრაჰმს. დღეს თუ ხვალ თბილისს რუსთა ახალი პოლკი შემოვა. მინდა, ხალხი იმ პოლკს მხიარულად დაუხვდეს. შენ, ოთარ, და შენც, ბაგრატ, მხიარულად დახვედრის მოთავდარიგეთ იყავით. დარეჯან დედოფლის საუფლის-წულო სოფლების მცხოვრებთ გამოუცხადეთ, რომ ამას იქით ემორჩილებიან მარიამ დედოფალს. ახლა წადით თქვენ თქვენს საქმეზე და ხვალ მოგვხედოს მაღალმა ღმერთმა საცოდავ და ტანჯულ ქართლის საკეთილდღეოდ.

VII

იგინივე და **დავითი**

გიორგი (შემოსულს დავითს) მიაცილე?

დავით. არ ინება, დამითხოვა, ნუ მაწუხებთო.

გიორგი. მაშ კარგი!.. შვილო, დავით! შენზე მაცნობეს, რომ ამ ბოლოს დროს ცბიერობა დაგიწყვია ჩემ წინაალმდეგ მშობელ მამისა და კანონიერის მეფის წინაალმდეგ! მითხრეს კიდევ, რომ კოვალენსკის და ღენერალ ლაზარევის მოქმედებით უკმაყოფილო ხარ!.. იმათი გაკიცხვა მე და შენ არ ძალგვიძს. ისინი აქ წარმოგზავნილნი არიან თვით იმპერატორისაგან და იმის უმაღლესი ბრძანების თანახმად ჰმოქმედობენ... მე... კმაყოფილი ვარ იმათი და გირჩევ შენ ჩემს მაგალითს მიჰყვე, ისე რომ რაც მითხრეს შენზე, მე... არა მჯერა-რა და წინადვე გიცხადებ, რომ ცბიერობა შენ არ შეგფერის, რადგანაც ჩემს შემდეგ ეს სამეფო ტახტი შენ გეკუთვნება, როგორც ჩემს კანონიერს მემკვიდრეს. სამეფოს განაგებ შენ რუსთა რწმუნებულთა პირთა თანადასწრებით. დაანებე თავი ყოველს მიწერ-მოწერას შენ ბიძებთან, ბატონიშვილებთან. ისინი შენ უფრო დაგღუპვენ და შველით კი ვერას გიშველიან და არც ისურვებენ შენს შველას. აგრეთვე კოვალენსკის და ლაზარევს ღირსეული პატივი უნდა სცე და მეგობრულად მოეკიდო. სამეფო გამგებლობაში ისინი ჩვენი დამხმარებელნი არიან... ახლა წადით ყველანი, მე მინდა მარტო დავრჩე! (დავითი სალამს მისცემს და გავა; ამას გაჰყვებიან ყველანი. სულ ბოლოს მიდიან ოთარი და ბაგრატ. მეფე გიორგი ყველას თვალს ადევნებს. როცა ყველანი გავლენ, დაუძახებს ოთარს და ბაგრატს) ოთარ! ბაგრატ! (ხელს დაუქნევს; ესენი მიუახლოვდებიან) სასტიკად გავალებთ თქვენ ორივეს დავითს თვალყური ადევნოთ! ყოველ იმის მოქმედებას, ყოველ იმის სიტყვას დააკვირდით, ყოველი იმისი სულის კვეთება და სისხლის მოძრაობა დაიხსომეთ და მაცნობეთ მე ყოველივე დაწვრილებით. მოიქეცით ისე, რომ დავითი

გიორგი მეფე
(1798—1800)

ვერ მიხვდეს, რომ იმისი სასტიკი მზვერავები ხართ... და თუ შეგამჩნიათ, ხომ იცით, ფიცხია და გულის მოსვლა ადვილად იცის... მაშ აგრე, ფრთხილად იყავით! (დაუგრავს თავსა, ესენიც დაშა სადამს მისტემენ და გავდენ)

კ. ყიფიანი
(გაგრძელება იქნება)

დიქტია

გამოთქმა

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც." № 43)

კარდა ამისა, სწერენ*) გყავსთ, გაქვსთ, გესმისთ, გიყვარსთ და სხვა... ესე წერა, რადა ოქმა უნდა, კანონიერია. მაგრამ კეთილხმოვანობისათვის, ჩვენის აზრით, ემჯობინება ეკანასკნელი ს არ კამოვთქვათ და ვოქვათ ხოლმე: გყავთ, გაქვთ, გესმით და სხვა... აგრეთვე იწერება, ორმოცდა ათი, სამოცდა-ათი და სხვა ჩვენ ვსთქვათ

ოცდაერთის	მაგიერად	ოზდაერთი
ოცდაორი	„	ოზდაორი
ორმოცდაერთი	„	ორმოზდაორი
ოთხმოცდა სამი	„	ოთხმოზდა სამი

და სხვა.

სიტყვა რად, მხოლოდ, კარგად და სხვა... მაგიერათ, ვთქვათ: რათ, მხოლოდ, კარგათ და სხვა, რომ-ის შემდეგ თუ სიტყვა ხმოვან ასოთი იწყობა, ვოქვათ რომ; მაგალითათ: რომ არ იყო ის გირჩევნია; და თუ სიტყვა თანხმოვან ასოთი იწყობა, ვოქვათ: რო და არა რომ. მაგალითათ სწერია:

ეს ცეცხლი რომ მე მეგზნება,
რად მკითხავ, როდის გაქრება
(ალ. ჰავჰავაძე)

ვოქვათ: ეს ცეცხლი რო მე მეგზნება, და სხვა.

აქ გაგიჩერდებით, რადგან ჩვენ, რაგორც წინასიტყვაობაში მოგეხსენიათ, დიქტიის სასულიერო ძველ ენაზე ამა ვწერთ. მხოლოდ ვიტყვით

*) როგორც წინა წერილები. ესეც ავტორის მართლწერით იბეჭდება. რედ.

იმას, რომ თუ მსახიობმა გულდადებით და სინდისერათ ეძება ეოგველგვე სიტყვის დამაზათ გამოთქმა, ოვითონაც ამოვნის. მაგალითათ, ადვილათ მიგხვდება რო ფრაზა: ზარს ჰრეკავს ულამაზოა და იტყვის ზარსა ჰრეკავს. რო ფრაზა ერთის სიტყვით ულამაზოა: აქ ბირველი სიტყვა თანხმოვან ასოთი თავდება (მერე ისიც ასო ს) და ამავე ასოთი იწყობა მეორე სიტყვაც. ეს ფრაზა შეიძლება ორნაირათ შეიცვალოს: ან გადაგუმატოთ ბირველს სიტყვას ხმოვანი ა, ე, ი ვოქვათ ერთისა სიტყვით ან კიდეგ ბირველ სიტყვას ს სრულიათ გამოვაკლოთ და ვოქვათ: ერთი სიტყვით. რადა ოქმა უნდა მეორე ფრაზა უფრო ულამაზია მოსასმენად, რადგან ორი ს მაგიერათ ერთიდა ისმის. ფრაზას ჩემის აზრით ს რო გამოვაკლოთ, მაგალითათ, ვოქვათ ჩემი აზრით, უფრო ულამაზო იქნება ვიდრე რო ვოქვათ ჩემის აზრით. რათა? იმიტომ, რომ, ჩემი აზრით, აქ ბირველი სიტყვა ხმოვან ასოთი თავდება და მეორე—ხმოვან ასოთივე იწყობა, ეს-კი ხშირათ არ არის ულამაზი, როდა ერთგვარი ასოები მოიერის ხოლმე თავს ერთათ.

ერთი სიტყვით, ვეცადნეთ ყველგან სიდამაზე ვეძიოთ, მაგრამ ამით იმის თქმა-კი არ გვინდა სიტყვა დავამახინჯოთ-მეთქი. მაგალითათ არის ისეთი ფრაზები, სადა არც თანხმოვანის გამოკლება შეიძლება, არც რომელისამე ხმოვანის ჩამატება. აი ერთი იმისთანა ფრაზა მადათ მივ-და. ამითი გავათავოთ, თორემ...

დიახ, გამოთქმა, მკითხი, ულამაზ გამოთქმას ფრიად დიდი მნიშვნელობა აქვს. არიან მსახიობნი, რომელთაც ხმის სიმაღლე ველუბავს; თუ კარგი გამოთქმა არ იციან ხმა ველუბავს სიტყვებს, ისე ხმამაღლა ლაპარაკობენ, იმოდენას ველვერიან კითხვის და ლაპარაკის დროს, რომ სიტყვები არც-კი ისმის...

გიორგი ალაბადარი
(დასასრული იქნება)

ქართული სახიობა

ბაძოს დრამატიულმა წრემ (მე-ბ წარმ.) კვირას, 18/X ბ-ნ ვ. შალიკაშვილის რეჟისორობით დასდგა ს. ჯანტურიშვილის „მორკვში". პიესა ჩინებულად იყო დადგმული.

კოტე გრეხილაძეს როლს თამაშობ-ნი ვ. შალიკა-

მჭრილი ასრულებდა და, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ამ საღამოს უქეიფოთ ყოფილიყო, რაიც წარმოდ ენის დაწყებამდე გვაუწყე, თავიდამ ბოლომდე დაკვირვებით, ზომიერის ტემპით, ჩაატარა როლი, თითქო უქეიფობაც საჭირო იყო მისთვის ამ როლში, განსაკუთრებით კარგი იყო უკანასკნელ მოქმედებაში. ქ-ნმა ქილარჯიშვილმა გვაჩვენა სრულქმნილი მარო, თუმცაღა, ზოგიერთ შემთხვევაში მას საგრძნობლად ხელს უშლიდა შეუფერებელი, რომლის უცოდინარი და ძლიერი სიყვარულის გრძნობების ულაზათოდ გამომხატველი ტრიფონი—ბ-ნი გ. მათარაძე. კარგი ფოტინე იყო ქ-ნი წულუკიძისა და—გულჩინა ქ-ნი ნაცვლიძისა. ქ-ნი ბებურიძე ზედ-გამოჭრილი ვასო იყო, თამაშობდა მოხდენილად. არა უშავდა ბ-ნ ბოხუასაც (მოჯამაგირე). კარგად იყო გამართული დეკორაციები,—შორიდან მუშების სიმღერაც. ბევრი ხალხი დაესწრო, როგორც ყოველთვის ამ სეზონში. დრამის შემდეგ ცოცხლად და მხიარულად ჩაატარეს ვოდ. „ბებრის სადღრღელი". ბევრი აცინეს საზოგადოება შეწყობილის თამაშითა და (თუმცა უშინაარსო) ხუმრობა-ოხუნჯობით: ბ.ბ. აწყურელმა, მათარაძემ (ასე კარგად მათარაძეს ტრიფონი რომ შეესრულებინა, მეტად დავუმადლებდით), ქ-ნმა ქილარჯიშვილმა და ქ-ნმა წულუკიძისამ. დრამა „მორევი"-ს, ვფიქრობ, „ბებრის სადღრღელის" მიწებება არ შეეფერებოდა.

წარმოდგენა ღამის 12 ს. გათავდ.

მადლობა ქუთაისის დრამ. კომიტეტს, რომ დარბაზში წესრიგის დამყარებას მხურვალედ ეკიდება.

გულისაბა

დ. ბორჯომის მჟავე წყლის თეატრში, კვირას, 18/X ქ. ზ. წ. კ. საზ-ის ბ-ნ განყოფ. სცენ. მოყვ. წრემ, დ. ძნელაძის რეჟისორობით. გამართა პირველი იაფ-ფასიანი სახალხო ქართული წარმოდგენა, რასაც დიდ-ძალი ხალხი დაესწრო. წარმოადგინეს ალ. ყაზბეგის „არსენა" და ნ. გალუსტოვის „დუელი". კარგი იყო დ. ძნელაძე (არსენა), მხოლოდ ცოტა გრძნობა და ვაჟკაცური კილო აკლდა; ნინოს როლში გამოვიდა სრულიად ახალგაზრდა სცენის მოყვარე ლ. განუგთავა და, თუმცა პირველად თამაშობდა, როლი პირნათლად შეასრულა. სრული იმედია, თუ სცენას არ ჩამოშორდა, შემდეგში მეტად თვალსაჩინო ადგილს დაიკავებს პროვინციის სცენაზე, რადგან საამისოდ სასცენო ნიჭი, ხმა და გარეგნული სილამაზე ხელს უწყობს. ძველი ტიპიური კნ. სიდონია ამაყაძისა—თ. ხმალაძემ ჩინებულად ჩაატარა და მაყურებელნი აღტაცებაში მოიყვანა. სუსტობდა ივ. ბეციტაძე (გარსევანი); ბუნებრივი იყო ჰ. ხუციშვილი; არც ვ. ხოზბერაშვილს უშავდა რა (პეტრე), სუსტი და არა ჩვეულებრივი სირაჯი იყო ნ. ლოტუევი; თავიდან ბოლომდე სულ ღიმილით ჩაატარა შიშის ქარეში გახვეული, სოფლის წურბელას როლი და სირაჯთან შეხვედრის სცენას სრულიად დაუკარგა ეფექტი. ნ. მაისურაძე (თედო) უფრო საშუალო ინტელიგენტს ჰგავდა თვისი კილოთი, ვიდრე გლეხს, ტიპიური გლეხი იყო კოჭლაშვილი. ზემოდ ჩამოთვლილთ გარდა წარმოდგენაში მონაწილეობდნენ: ქ-ნი დალაქიშვილისა; ბ.ბ. გ. ვაშაკიძე, ლ. ელიოზიშვილი, დ. მაჭარიშვილი, მ. კანდაუროვი, ბ. პეთანელი და სხ. საერთოდ პიესამ, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ჩვეულებრივ სცენიურ დეფექტებს და მხატვრული მხრის სისუსტეს, კარგად ჩაიარა და აუდიტორიაც კმაყოფილი დარჩა, ამ ძველის, მაგრამ ჯერ კიდევ შინაარსიანის პიესისა, რომელსაც ჩვენი მუშა ხალხი და საერთოდ დემოკრატია დიდის სიამოვნებით ესწრება ხოლმე.

როგორც აქ შემომჩივლეს, დ. ბორჯომის თვალსაჩინო რამდენიმე ინტელიგენტს არა სასურველად უცვნია ბორჯომში იაფ-ფასიან წარმოდგენების მართვა, მონაწილეობის მიღებაზეც უარი განუცხადებიათ, მაგრამ უმრავლესობას მაინც დაუძლევია და პიესა დაუდგეს ხალხს. ნუ დაავიწყდებათ იაფ-ფასიან წარმოდგენების მოწინააღმდეგეებს, რომ დღევანდელი ჩვენი თეატრის მაყურებელს შეადგენს დემოკრატია, მშრომელი ხალხი და მაშასადამე ბორჯომშიც აუცილებლად საჭიროა ხშირად იდგმებოდეს ასეთი წარმოდგენები, ვინაიდან აქ მრავლადაა მუშა ხალხი და, ამიტომ ამასაც სათანადო ანგარიში უნდა გაეწიოს.

ნიკო გურული

ქუთაისში სახალხო უნივერსიტეტმა ღვინობისთვის 4 და 18 ლექციები გამართა: პირველად „აკაკის დილა", რომელსაც ხალხი ბლომად დაესწრო. სცენაზე იყო მგოსნის სურათი, სურო-ყვავილებით შემკული. როდესაც სიმებიანმა ორკესტრმა სამგლოვიარო ჰიმნი დაუკრა, ხალხი ფეხზე წამოდგა, შემდეგ ალ. წერეთელმა მცირე გრძნობიერი სიტყვა წარმოსთქვა სურათის მიმართ. ს. ხალხო სახ. უნ—ტის თავმჯ. ა. ი. გარსევანიშვილმა თავის ლექციაში აგვიწერა აკაკის ცხოვრება და მისი დაუფასებელი ღვაწლის მნიშვნელობა. პატივცემული ლექტორი ტაშით დააჯილდოვა საზოგადოებამ.

მეორე განყოფილებაში წაიკითხეს ლექსები მგოსნის მიმართ. ყ. რუხაძემ დიდ აღტაცებაში მოიყვანა ხალხი თავისი ორი ლექსით. აგრეთვე მოეწონათ ქ-ნ ჩარექოვის მიერ წაკითხული რუსულად თარგმნილი აკაკის ლექსი „ზღვა"... დასასრულ ორკესტრმა დაუკრა „ალზდეგ, გმირთ გმირო" და ჩაიკოვსკის მარში.

18/X ექ. გ. ბადრიძემ თავის ლექციაში: „რა არის ცოცხალი ორგანიზმი?" კარგად განმარტა აღებული საგანი. საუბრობდა მარტივი და გასაგები ენით. საზოგადოთ ამ ლექტორს ძალიან ეხერხება სამეცნიერო საგნებს გასაგებათ გადაცემა. მსმენელნი კმაყოფილნი დარჩნენ.

მეორე ლექცია იყო საქართველოს ისტორიიდამ ფრიად საგულისხმო თემაზე: „საქართველოს ერთობის მოღვაწეებელი—სოლომონ ლეონიძე", მისი გარდაცვალების ასი წლის თავის აღსანიშნავად.

ლექტორმა ბ. ა. გარსევანიშვილმა შიხაარსიან წინასიტყვაობის შემდეგ, დაწვრილებით განიხილა ს. ლეონიძის მრავალხნოვანი სამსახიური სამშობლოს წინაშე და ობიექტიურად შეხედა მის დიად პიროვნებას. სამწუხაროდ,—სთქვა ლექტორმა: ლეონიძის უმაღლესი მისწრაფება გაუგებარი დარჩა მისივე თანამედროვე ქართველებისაგან და დღესაც ამ ერვიათი ენერგიის და ნიჭის მქონე ქართველის სახელი უმრავლესობისაგან დავიწყებულია. მაგრამ ლეონიძის იდეა „საქართველოს გაერთიანებაზე“ კეთილი თესლივით დაითესა სამშობლო ნიადაგზე და ამ ჟამად ჩვენ უკვე ყველანი ვხედავთ მის ნორჩ ნაყოფს... მოვა მალე დრო, როცა ძალისაგან გაღვიძებული ქართველი უფრო ღირსეულად დააფასებს ლეონიძის თავგანწირულ მოღვაწეობას... დიახ, ჩვენთვის სამარადისო მოსაგონად დარჩა შთენილი „გზა უვალი, მისგან თელილი...“ ო.

ლექციამ ღრმა შთაბეჭდილება დასტოვა მსმენელებზე. ხალხი, სამწუხაროდ, ნაკლებად დაესწრო. . შემდეგ იქნება „ვეფხის“ დილა,.. Z—ძე

თბ. სამუსიკო სასწავლებელში 25/X გაიმართა მოწაფეთა კონცერტი, რომელშიაც, სხვათა მორის, მონაწილეობა მიიღო ამავე სასწავლებელში სწავლა შესრულებულმა მ. შავერზაშვილის ასულმა და ინაშვილმა. მ. შავერზაშვილმა იმღერა ბოლერო და დუეტი (ინაშვილთან), განსაკუთრებით პირველი სიმღერით გამოიწვია საერთო აღტაცება. მომღერალი მხურვალე ტაშით დააჯილდოვეს. მომღერალს საამო და უკვე დამუშავებული ხმა აქვს. საზოგადოდ კონცერტმა კარგ შთაბეჭდილება მოახდინა. —ლი

ხარფუხის საზ. კლუბში 27/X მამასახლისთა საბჭოს თაოსნობით გაიმართა ილიას სახელიმო საღამო, რომელმაც ბლომა საზოგადოება მოიზიდა. გვირგვინ-ყვავილებით შემკულ ილიას აღალმას ორის მხრით ჩამწკრივებოდენ ვარდ. მსახობნი, მწერალნი და მოღვაწენი. ფარდის აწევისას ორკესტრმა შეასრულა „მოპეზის სამგლოვიარო ჰიმნი. საზოგადოებამ ფეხზე ადგომით პატივი სცა ილიას ხსოვნას. ილიას აღალმის წინაშე ლექსები წარმოსთქვეს ნ. ერისთავმა, ი. გრიშაშვილმა, ს. ფაშალიშვილმა (მამის მკვლელნი, შემდეგ ნომერში დაიბეჭდება), სამ. ლონდაძემ და არ. ფანცულიამ. სოფ. მგალობლიშვილმა საზ-ს გაუზიარა მოგონება ილიას შესახებ, რ ცა საზოგადოებამ დიდის ყურადღებით მოისმინა. ქართველმა მსახიობებმა—ვ. გუნიამ, ნ. ჯავახიშვილმა და ალ. ბერდაშვილმა მოხდენით წარმოადგინეს ილიას „კაცია ადამიანიდან“ ვ. გუნიას მიერ გადმოკეთებული I მოქ. ... ილიას საღამომ კარგი შთაბეჭდილება დასტოვა დამსწრე საზოგადოებაზე. საქმეია ხარფ. კლუბ. მამასახლისთა ასეთ საქმიანობა. მაგრამ დიდებული კაცის ხსოვნისათვის რომ უფრო შიხაარსიანი საღამო ეძღვნათ სჯობდა. უნდა აღვნიშნოთ კი რომ ხარ. კლ. მამასახლისთა მაბჭომ ეს საღამო უცებ, დღე-ნახევარში მოაწყო, და წელს მხოლოდ მან აღნიშნა ილიას უკვდავი ხსოვნა. რისთვისაც დიდი მადლობა ეძღვნის. სო—ლი

ხაბურთალოს აუდიტორიაში კვირას, 25/X წარმოადგინეს ვოდ. „დედის ეროვ“; შეკრებილ მშვენიერად ეფო დადგმული, მხოლოდ შეუფერებელი იყო ქ-ნი მატარაძისა და ბ-ნი თევრაძის შეუკავებელი სიცილი. ვოდევილის შემდეგ გაიმართა დივერტისმენტი. ხალხს ძალიან მოეწონა ბ. ვინარმანიძის მიერ წაკითხული ლექსები. სხვათა შორის ბ. საგინაშვილმა თარზე შშვენიერად დიუკრა. დივერტისმენტში მონაწილეობა მიიღო ბ-მ ირეთელმაც, რომელმაც თავისი აუმაღლესტუფლი სტენა იმას მოანდომა, რომ ფეტენ-ზიებს მხოლოდ შრომელსაითნალური მწერალი უნდა სწერდესო. ჩვენ სრულიად გვეთანხმებით მატეგეტმულ ბ. ირეთელს და გვეკვიდრს, ამ ტიპად ნეშმარიტების დამტკიცებაზე რათ დაკარგა ღრმა წესიერება თუ ტრაში წინანდელზე მეტი იყო. ხალხი ბლომად დაესწრო და ნასიამოვნები დაბრუნდა მინ 11 ს. ლარაძე

შარადა

უწყლოთ იმისი ცხოვრება
არავისაგან გვსმენია,
თუ ვინმემ ზევით ამოსვა,
წამს დაელევა დღენია,—
ჩამოაცალეთ მის სახელს
წინიდან ასო თქვენ წყვილი,—
ახლა მინდორში მონახეთ
გზაფხულისა ყვავილი,
მის ორ-ასოვან სახელის
ჩვენ აწ მეორე გვქირია,
რომ შესდგეს გამოცანისა
პირველ ნახევარ ძირია;
რუსულად რიცხვი მითხარით,
სამს რომ ნიშნავდეს მთელადა,—
ეს მიუმატეთ ზემორეს
შარადის შესაქმნელადა...

იეტა

წვრილი ამგები

თბილისელმა მხატვრებმა თავისი ხელოვნების ნამოფენა მოაწყეს ქობულაშვილის (არშაკუნისეულ) სახლებში, გრიბოედოვის ქ. ქართველ მხატვართაგან წარმოდგენილია: გ. გაბაშვილი, მ. თოიძე, ლ. გულიაშვილი და გ. ხმალაძე და ადრედვე მოქანდაკე ი.

ნიკოლაძე. გამოფენა დაიწყო 27/X. შესვლის ფასი 15 კ.—30 კ.

ნაძალადევის თეატრში კვირას 1/XI წარმოდგენილი იქნება „ორი გმირი".

„საშაჰმადიანო საქართველო ანუ დიდებული მესხეთი", სამ. ფირცხალავას მიერ 25/X ესიკოვის ცირკში წაკითხული ლექცია, ფრიად შინაარსიანი გამოდგა, ისტორიულის ცნობებით მდიდარი და ქართველთა სადღეისო სულისკვეთების გამომხატველი სასურველია, ეს ლექცია ცალკე წიგნად გამოიცეს და რუსულადაც გადაითარგმნოს. შემოსავალი საქ. მოქ. საზ. სასარგებლოდ იყო დანიშნული, მაგრამ საშწუხაროდ ხალხი ნაკლებ დაესწრო, რაიც, სხვათა შორის, დიდ დანაკლ სად ჩაეთვლება ყველა იმას, ვინც ქართველ მაჰმადიანთ და ჩვენი სამშობლოს ამ კუთხის—მესხეთის ისტორია არ იცის.

ილიას საღამო, თანახმად ხარფ. კლუბის გადაწყვეტილებისა, ყოველ წლიურად გაიმართება 27 ღვინობ.

ძუთაისის „ქართული დრამის" ამხანაგობას უგანათლებულეს თ-დ გ. შერვაშიძისაგან ნება მოუვიდა წარმოადგინოს მისი ისტორიული პიესა „გიორგი მესამე". ამხანაგობა მზადებას უკვე შეუდგა. ტეხნიკურსა და სამხატვრო მხარეს რეჟისურა უგანათლებულეს ავტორთან ერთად შეიმუშავებს.

ახალი ისტორიული პიესა „ტაბტის მემკვიდრე", ვანო ბარველისა, „ქართული დრამის" ამხანაგობის მიერ მოწონებული, მეფის მოადგილის კანცელარიაში გაიგზავნა ნებ რთვი'ათვის.

საბურთალოს სახალხო სკენის მოყვარეთა წრის არაჩვეულებრივმა საზოგადო კრებამ, რომელიც შესდგა კვირას, 6/IX 14 წევრის მოთხოვნით წინანდელი კრების დადგენილებათა გასაბათილებლად, ვითომც არჩევნები უკანონოდ მომხდარიყოს, მიიღო ბ-ნ ირეთელის მიერ შემოტანილი რეზოლიუცია:

„ვიღებთ-რა მხედველობაში, რომ საზოგადო კრებამ, რომელიც მოხდა 6 სექტემბერს და დაამტკიცა რომ ის განცხადება, რომელიც წრის 14 წევრმა წარმოადგინა, ყოველივე საფუძველს მოკლებულია—და წინანდელი საზოგადო კრების დადგენილება არჩევნების შესახებ, თანახმად წესდების 15 მუხლისა. სრულიად კანონიერად მოხდა, დადგინა: რადგან განცხადების ავტორები ხელმძღვანელობენ ქვენა აზრებით და ინტრიგას ეწევიან, რომ საზოგადო საქმეს ძირი გამოუთხარონ, დაჰგმოს მათი ასეთი საქციელი და თავის ღრმა გულის წყრომა გამოუცხადოს მათ".

წერილი რედაქციის მიმართ

ბ-ნო რ.-რო! ამასთანავე გიგზავნით 5 მ. და 20 კ. ომის'გან დაზარალებულ აბარელ ქართველ მაჰმადიანების სასარგებლოდ, რომელიც შევაგროვეთ ყარაიაზში ქართველმა ახალგაზრდობამ ნადიმობის დროს შერეული ლაპარაკის გამო ზემოთ ხსენებულ მიზნ სათვის და გთხოვთ, მიღებისთანავე გადასცეთ დანიშნულებისამებრ.

ზიზიკო

რედაქტორ-გამომცემელი **ანნა იმედაშვილის**.

ხარფუხის საზ. კლუბი

მიხეილის ქუჩ. № 131

ერთი კვირის პროგ 31 ღვინ. 1- გიორგ-დე

შაბათს კვირა { სიმებიანი ორკესტრის კონცერტი, პრესმანის ლოტბარობით,

ორშაბ. სინემატოგრაფი

სამშაბ. სიმებიანი ორკესტრი

ოთხშაბ. ქართული წარმოდგენა

ხუთშაბ. სიმებიანი ორკესტრი

პარასკევს. საზანდარი, სინემატოგრაფი

შაბათი კვირა { სიმებიანი ორკესტრის კონცერტი, პრესმანის ლოტბარობით

შესავალი ფასი: მამაკაცნი—30 კ. ქალები და სტუდენტები—20 კ. დასაწყისი საღამოს 8½ საათზე.

ტფ. ქართ ფილარ. საზ.

სამუსიკო სკოლა, სლეპცოვის ქ. ზელნიცკის სახ. № 4. მოწაფეთა მილება 10—2 ს.-მდე დღისით და 5—7 ს.-მდე საღამოთი სკოლის კანტორაში. **სწავლის ფასი:** ფორტეპ. 70 მ. წელიწადში, სკრიპკა 75 მ., ვიოლონჩელი—65 მ., კონტრაბასი—50 მ სიმღერა 100 მ.. თეორიის კლასები—15 მ. სწავლის ფასი ნახევარ წლობით წინდაწინ.

ნომრები „ავროორა"

ახლად შეკეთებული, საუცხოოდ მოწყობილი, სუფთა, ელექტრონის სინათლით ქალაქის შუაგულს, ვორონცოვის ძეგლთან. **ნომრები ოთხი აბაზიდან.** ნომრებში სმაზარეულო, ცხელი და ცივი წყლით (დუში და ანნა). თბილისი, მიხეილის ქუჩ. № 6. ტელეფ. 13—14 (ნ)

Типографія „Сорапань" Дозволено Военной Цензурой სტამბა „სორაპანი"